

De legende van de Sterke Yerke De oceaan over (deel 2)

In het vorige nummer belichtten we de belevenissen van de jonge jongens die met een vlot verre reizen wilden gaan maken. Met het eerste vlot haalden ze Scheveningen, met de tweede *Sterke Yerke* bereikten ze Engeland. *Sterke Yerke III* moest hen in 1979 naar Curaçao brengen. Zestig mijl voor de eindbestemming leidden de jongens schipbreuk bij Bonaire. Een hachelijk avontuur van 137 dagen op de oceaan. Door: **Klaas Smit** Foto's: **Archief Sterke Yerke**

Op 25 oktober 1979 kon de oversteek met de *Sterke Yerke III* naar Curaçao beginnen. 'Een prachtig avontuur. We durfden wel wat aan, we deden het gewoon', zegt Frits Riemersma, de bioloog onder de vier bemanningsleden. 'Er was altijd wel wat te doen aan boord', dus saai was het niet met al dat water om je heen. 'Samen met lasser Roman Solarz had ik een mini-vlot gemaakt waar een sleepnet onder hing. Zelf bedacht. Dat mini-vlot was vastgebonden aan de zijkant van de *Sterke Yerke* en hiermee nam ik mijn monsters. Met het net zeefde ik

het oppervlaktewater om het te onderzoeken, opdat we de vervuiling in kaart brachten. Ik viste behoorlijk wat brokken olie uit de oceaan. Af en toe voeren we door zulke grote olievelden, dat ik dacht: "Dit is hier niet op een natuurlijke manier terechtgekomen". Grote tankers loosden in die tijd alles, ze gooiden alles gewoon overboord. Bizar.' In Het Kanaal had de bemanning van de *Yerke* al duizend flessen met daarin briefkaarten overboord gezet en op de oceaan vertrouwde men de rest aan de golven toe. Dit was het vervolg op het Rijn-Wadden-milieuproject (zie

boven: Het drama in beeld, het vlot gestrand op de kust van Bonaire

inzet: Bemanningsleden: Leo van der Ploeg, Guus en Chris Schweigmann en Frits Riemersma (vlnr)

ook deel 1, SdZ 2021.3). Met de flessen konden de oceaanstromingen getraceerd worden. 'Ik bewaarde een deel van de monsters in de buizen van het vlot,' gaat Frits verder. 'Die monsters zouden ons samen met de briefkaarten uit de flessen (die door vinders konden worden teruggestuurd, red.) vertellen wat route was van de vervuiling.'

Er zaten zes mangaten in die buizen waardoor de bemanning in de drijvers kon komen. 'Soms sliepen Chris Schweigmann en ik er ook in, de andere twee durfden dat niet. Ze waren ook niet groot, slechts tachtig centimeter in doorsnee. Ik kon me maar net omdraaien in zo'n buis.' Ook kleding, eten, gereedschap, dagboeken en wat filmmateriaal voor eigen gebruik werd bewaard in de drijvers.

Overboord

'We visten op dorade, want vers voedsel was welkom,' vertelt Frits Riemersma, 'en er ging ook wel eens wat kapot. Ik ben tijden bezig geweest met het repareren van de aggregaat. Zonder stroom konden we geen contact maken met de buitenwereld en dat was toch nodig. Onze radio viel uit en we konden een tijdje geen contact krijgen met Radio Scheveningen. We waren toen al in de buurt van Caribische Zee en de *Nedlloyd Hobart* zag ons. Chris en ik stapten in de rubberboot

en voeren ernaar toe. De kapitein van het 160 m lange vrachtschip vertelde ons dat we als vermist waren opgegeven. Gelukkig heeft hij meteen duidelijk gemaakt aan de buitenwacht dat er met ons niets aan de hand was. Aan boord kregen we vers brood en andere lekkernijen. En, we kregen wat eten en bier mee voor op het vlot. Eigenlijk levensgevaarlijk, want alcohol waren we onttend. Na een paar biertjes waren we al flink aangeschoten en toen Chris struikelde en viel, schrokken we ons kapot. Hij dreigde zo de oceaan in te glijden. Na zijn val, stond één van zijn vingers in een rare hoek. Ik gaf er een ferme ruk aan en hij schoot weer in de kom. Onze medische cursussen waren niet voor niets geweest.' *Sterke Yerke III* voelde zich als een vis in het water. 'Onze grootste angst was overboord vallen. Voor de bouw van *Sterke Yerke III* had prof. ir. Jelle Gerritsma tegen ons gezegd dat we het dek smaller moesten maken dan de

linksboven: Het minivlot met sleepnet voor het onderzoek naar olievervuiling

rechtsboven: En weer gaat er een vierkante Bokmafles met briefkaart overboord

rechtsonder: Frits Riemersma in een luik van de drijvers

midden, links: Bioloog Frits Riemersma tussen zijn verzamelde monsters

linksonder: Voorbeelden van de opgeviste vervuiling

drijvers. Zo konden golven over de drijver spoelen zonder het dek te raken. Gelukkig hebben we zijn advies opgevolgd. In de praktijk bleek het precies zo te werken als hij had gezegd. Het vlot bewoog daardoor soepeler over de golven en was veel veiliger. Slechts één keer is er een golf van achteren over het vlot gerold. We lagen te slapen aan dek, zijn even opgetild en voor we er erg in hadden, lagen we weer op de planken. Het vlot danste de hele reis gewoonweg over de golven. Sinds ik op de *Sterke Yerke* heb gevaren, vind

ik varen op een vlot veel mooier dan op een zeiljacht. De vrijheid die je voelt, je zit dicht bij het water, het is veel stabiel en het is veel ruimer.'

Kotter voor de boeg

Onderweg was er tijd voor Sinterklaas. 'Op 5 december hebben we dat feest gevierd, met cadeaus. We waren dicht genoeg bij de kust

den op de oceaan. Plotseling zag ik een kotter voor onze boeg liggen met vissers. Ik heb de andere jongens gewekt en we stonden met ons vieren in onderbroek met verbazing te kijken naar wat hier aan ons voorbij voer. Voordat we konden bedenken wat die boot daar deed, was-ie ook al weer verdwenen. Hij was er echt geweest, maar ik twijfelde wel even aan mijn waarnemingsvermogen...'

werd wederom bepaald en een nieuwe koers uitgezet. Door het slechte weer waren we iets te veel naar het westen afgedreven (richting de oostkust van Bonaire). De ra ging weg en het grootzeil omhoog. Wat we ook deden, de kust kwam steeds dichterbij. Er was geen houden meer aan. Met een kijker kon je de branding al tegen de klippen kapot zien slaan. Er brak gelukkig geen paniek uit,

dagboeken te redden en wat filmmateriaal,' vertelt Frits. 'Toen ik hard met mijn hoofd tegen de binnenkant van de buis werd gesmeten en het water naar binnen stroomde, moest ik maken dat ik eruit kwam. Het werd te gevaarlijk.' Rond 02.00 uur moest iedereen het vlot verlaten, het werd te gevaarlijk. Maar eerst gooide de bemanning nog zoveel mogelijk

opgevangen. Hij bevond zich aan de andere kant van het eiland en was juist onderweg naar huis. Johnny gaf de politie door waar het vlot ongeveer moest zijn gestrand, maar het lukte de politie daarna niet om ons te vinden. Thuisgekomen sprong kapitein Johnny Craane daarom zelf in zijn oude jeep en ging zoeken. Om ca. 04.00 uur, het was donker, kwam hij op de plek des onheils aan en

Er werden pogingen ondernomen om *Sterke Yerke III* te bergen. Met gevaar voor eigen leven bracht bootsman Soleano de tros van de sleepboot *Chogogo* naar het vlot. Met deze dikke trossleepten ze het vlot weg van de kust. Ongeveer 150 meter uit de kust zonk de *Yerke* naar 60 meter diepte. Eind december 1979 en begin januari 1980 hebben Smit Internationale en Mammoet samen met de bevolking

linksboven: De radio bevond zich in de tent op het vlot

midden: Goed eten is belangrijk. De bemanning verveelde zich niet er was altijd wat te doen

rechtsboven: In Bar Sybs hield het thuisfront bij waar de *Sterke Yerke* zou moeten zijn

rechtsonder: Dankzij de *Nedlloyd Hobart* kon het thuisfront gerustgesteld worden

links: Goed aangeliend omdat overboord rollen het grootste gevaar was

en met onze transistorradio konden we uitzendingen van het radiostation van Suriname ontvangen. Door Surinamers gezongen Sinterklaasliedjes schalden over het vlot. Prachtig. En ook in Suriname volgden ze voetbal interlands. Theo Koomen kwam uit de luidspreker met enthousiast commentaar over de verrichtingen van de gebroeders Van der Kerkhof.'

In de buurt van Suriname gebeurde er nog iets bijzonders. 'Ik kende het geluid van melkmachines,' vertelt Frits. 'Dat hoorde ik op enig moment, maar dat kan helemaal niet mid-

Schipbreuk

De oversteek verliep voorspoedig, maar eindigde na 137 dagen, in de nacht van 15 december, toch dramatisch. *Sterke Yerke III* lijdt schipbreuk op de rotskust van Bonaire, op Boca Washikemba, slechts 60 mijl van het einddoel Curaçao. De bemanning beschrijft de schipbreuk als volgt: 'Vrijdagmiddag 14 december, tegen zons- ondergang, brak een zware onweersbui los bij een windstilte, je kon geen hand meer voor ogen zien. Zo tegen 20.00 uur klaarde het op en de wind nam weer iets toe. De positie

ondanks de dreigende rotsmuur voor ons en de huizenhoge brandingsgolven achter ons. We hadden de ankers al uitgegoid maar die pakten geen grond, de lokale diepte was zo'n 60 meter. Zaterdag 15 december, rond middernacht, gebeurde waar we bang voor waren, de *Yerke* klapte met de voorpunten tegen de klippen. Steeds werd de *Yerke* met de onderstroom weggetrokken, om vervolgens door de volgende branding golf met een rotklap weer tegen de scherpe rotsen aangemeten te worden. 'Ik ben nog in één van de buizen gekropen om

eigendommen aan wal, ook het filmmateriaal verpakt in plastic tonnen. Dat leek aardig te lukken tot die ene 'roller' van een paar meter hoog die op de rotskust stuksloeg en veel van de geredde spullen weer meenam de zee in. Frits: 'We zagen de tonnetjes drijven, maar ze waren onbereikbaar in de donkere nacht en de ruwe zee. De glooiende kust vol met scherpe rotsformaties was daar maar enkele meters hoog en met gevaar voor eigen leven sprongen we op de rotsen. Via de radio werden noodsignalen uitgezonden die door sleepbootkapitein Johnny Craane werden

begroette ons met: 'Jongens, de haven is aan de andere kant van Bonaire. Desalniettemin hartelijk welkom'. We waren uitgeput en liepen op blote voeten, die bloeden door de scherpe lavastenen. We hadden alleen de oranje overlevingsoverallen aan, helemaal smerig van de olie. We zijn naar de Politiewacht gebracht om de eerste administratieve problemen af te wikkelen. Alles - kleren, paspoorten en dergelijke - was in de golven verdwenen. Maar het ergste was dat alle onderzoeken naar de olievervuiling verloren waren gegaan.'

van Bonaire en de bemanning nog een aantal pogingen ondernomen het vlot boven water te krijgen, maar ook dat mislukte.

Toch nog Curaçao

Eind 1985 is de bemanning aan boord gestapt van de *Volo Nevanco*, een oranje geschilderde kuster waarop drie masten waren geplaatst. Daarmee zeilde men naar Bonaire; begin 1986 wilden ze nog één keer proberen de *Yerke* te bergen. Duikers maakten vier grote parachutes aan het vlot vast. Daar werd lucht onder geblazen en de *Sterke Yerke III*

onder: 2011 de vierkoppige bemanning is bijeengebracht voor een documentaire van *Andere Tijden*

boven: Het verwaarloosde monument in 2018

rechts: Het gedenkteken is weer opgeknapt, een Y van beton met twee pijlen als symbool van de oversteek van het ene naar het andere continent

kwam omhoog. Het vlot werd in de haven van Kralendijk op de wal gezet. Twee weken hadden ze nodig om het met noodreparaties drijvend en varend te krijgen. Ruim zes jaar na de stranding in 1979, op 1 maart 1986, voer het vlot zelfstandig de Sint Annabaai van Willemstad op Curaçao binnen. Niemand had verwacht dat dit nog zou gebeuren, daarom was er eind 1985 bij Washikemba een klein monument in de vorm van de letter Y onthuld door de toenmalige Nederlandse minister van Justitie, Korthals Altes. Uiteraard waren de bemanning en velen uit de groep rondom *Sterke Yerke* daarbij.

Dertig jaar later

Dertig jaar na de oceaanoversteek, in 2011, zitten de vier opvarenden van de *Sterke Yerke III* in Harlingen te praten met de crew van het programma *Andere Tijden*. Ze halen voor het programma herinneringen op aan hun stunt en een van hen zegt dat als er nu een vlot klaar zou liggen, ze meteen weer zouden vertrekken. *Sterke Yerke* is altijd een rode draad gebleven in het leven van de groep die er nauw bij betrokken was. Niet bij allemaal even sterk, maar toch. Als ze weer

bij elkaar zitten, komt ook de vervuiling van de oceanen door microplastics ter sprake. Frits besteedt er als biologiedocent op school al aandacht aan en gebruikt in de klas zijn reisverhalen over de *Sterke Yerke III*. De combinatie 'avontuur-kennisoverdracht' werkt bij de kinderen perfect, zo weet hij uit ervaring. Het moment was aangebroken om de aandacht voor olievervuiling te verleggen naar de plasticvervuiling. Een nieuw doel was bepaald. Alleen had in 2011, anders dan vandaag de dag, nog bijna niemand van de 'plastic soup' en microplastics gehoord.

In 2018 staat de crew, met vele anderen die bij de avonturen van de vlotten betrokken zijn geweest, bij het gedenkteken op Bonaire. Ze knappen het monument op en verbeteren de bewegwijzering ernaartoe. Het idee om aandacht te vragen voor de plasticvervuiling van de oceaan steekt weer de kop op. Want plastic veroorzaakt een heuse milieuramp: het breekt af in microstukjes en mens en dier eten en ademen die dagelijks. De Yerkers vinden dat veel meer mensen zich bewust moeten worden van dit gevaar.

Van olie naar plastic

Ze besluiten dat er een vierde vlot gaat komen om daar aandacht voor te vragen: *Sterke Yerke IV*. Samen met een team medestanders willen ze consumenten, bedrijven en overheden bewustmaken van het wereldwijde probleem van de plastic soup. Vanuit de Stichting Behoud Erfgoed Sterke Yerke willen ze jongeren in de wereld enthousiasmeren, bewust maken en onderzoek laten doen. De uitkomsten moeten wereldkundig worden, zodat de noodzaak van het oplossen van het plasticprobleem zich als een olievlek over de wereld verspreid. 'Het olieprobleem is nog niet opgelost,' zegt

Frits Riemersma, 'maar zeeschepen gooien niet alles meer overboord. Dat is verbeterd. Plastic is nu een groter probleem. Ik heb mijn leven lang lesgegeven aan jeugd en wanneer ik vertelde over de avonturen met *Sterke Yerke III*, dan luisterden ze ademloos naar mijn verhalen. We zijn nu bezig een heel programma op te tuigen om de jeugd bewust te maken van de vervuiling door plastic. Wanneer ze dan ook nog eens op *Sterke Yerke IV* kunnen meevaren en op die manier zelf onderdeel worden van het avontuur, dan moet het probleem van de plastic soup beklijven en komen ze zeker in actie. Het kan niet anders of ze steken anderen aan om mee te doen dit probleem op te lossen.'

Sterke Yerke IV

De bewustwordingscampagne begint op de Waddenzee. Het wad zal de eerste twee jaar het terrein zijn waar scholieren uit de kustgemeenten en van de Waddeneilanden uitgenodigd worden aan boord te komen. Onderweg zetten ze de *Yerke* op een zandplaat en gaan daar onderzoek doen naar microplastics. Een nulmeting uitvoeren naar de vervuiling op het wad is de eerste stap.

Die nulmeting is er nog niet. Dat het wad vervuild is door plastic, moge duidelijk zijn. Helemaal nadat twee jaar geleden de *MSC Zoe* tientallen containers boven de Waddeneilanden verloor.

Het nieuwste vlot, *Sterke Yerke IV*, is in aanbouw. De tewaterlating staat gepland op 6 mei dit jaar, dan is het bouwen op de wal in de loods klaar. In het water wordt het vlot afgebouwd met als doel later deze zomer de eerste zeilmijlen te maken op de Waddenzee.

Op www.sterkeyerke.nl vind je meer verhalen over de avonturen met de eerste drie vlotten. 🌊